

O POŽEHNÁNÍ

30.7.2023, Kamil Vystavěl

1. Mojžíšova 29,15-30: Potom řekl Lában Jákobovi: "Což mi budeš sloužit zadarmo jen proto, že jsi můj příbuzný? Pověz mi, jaká má být tvá mzda." Lában měl dvě dcery. Starší se jmenovala Lea, mladší Ráchel. Lea měla mírné oči, Ráchel byla krásné postavy, krásného vzezření. Jákob si Ráchel zamiloval; proto řekl: "Budu ti sloužit sedm let za tvou mladší dceru Ráchel." Lában souhlasil: "Lépe, když ji dám tobě než někomu jinému; zůstaň u mne." Jákob tedy sloužil za Ráchel sedm let; bylo to pro něho jako několik dní, protože ji miloval. Potom řekl Jákob Lábanovi: "Dej mi mou ženu, má lhůta už uplynula. Toužím po ní." Lában shromáždil všechny muže toho místa a uspořádal hody. Večer vzal svou dceru Leu a uvedl ji k Jákobovi, a on k ní vešel. Za služebnici své dceři Leji dal Lában otrokyni Zilpu. Ráno Jákob viděl, že to je Lea. Vyčítal Lábanovi: "Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?" Lában odpověděl: "U nás není zvykem, aby se mladší vdávala dříve než prvorozená. Zůstaň u ní po celý svatební týden a dáme ti i tu mladší za službu, kterou si u mne odsloužíš v dalších sedmi letech." Jákob tak učinil a zůstal u ní po celý týden. Pak mu Lában dal za ženu svou dceru Ráchel. Za služebnici dal své dceři Ráchel otrokyni Bilhu. I vešel Jákob také k Ráchel a miloval ji více než Leu, a sloužil u něho ještě dalších sedm let.

1. Požehnání pro úspěšné

Jákob – úskočný muž, který zdrhal před podvedeným a rozrušeným bratrem. Muž, který lstí vyzískal a ukradl požehnání od svého slepého otce (viz Gn 27) a na svém útěku z rodného domu byl nečekaně osloven a přijal požehnání od Hospodina: „... V tobě a v tvém potomstvu dojdou požehnání všechny čeledi země. Pohleď, já jsem s tebou, budu tě strážet všude, kam půjdeš, a zase tě přivedu do této země. Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“ (Gn 28,14-15)

Jákob vůbec není jenom černý, nebo jenom bílý, je to barevná postava, skoro se mi chce říci, že je to duhová postavička v Bibli. Usiloval o dobro a usiloval o dobro pro sebe, tak strašně moc chtěl být požehnaný, až se pořádně zašpinil od hříchu a ve svých bojích si odnesl poranění, která ho celoživotně poznamenala. Také dnes lidé s velikým zápalem usilují o požehnání. Chtějí dobro, chtějí žít dobrý život. Jenže cesta je klikatá, mimořádně obtížná, plná nástrah, klamu, blátivých louží a bolestivých zkušeností. Kdo z nás by dokázal manévrovat a rozhodovat se tak skvěle, tak dokonale, aby se všemu nepříjemnému, všemu bolestnému a hříšnému vyhnul?

Shodou okolností se v těchto týdnech v Evangelické církvi vedou vášnivé debaty o tom, kdo je a kdo není hoden toho, aby mu bylo žehnáno. Jákob je nám svědkem a připomínkou toho, že požehnání je tu dokonce i pro špinavce zablácené kdekou lidskou nečistotou.

2. Lekce pro úskočného

Požehnání ovšem ještě neznamená, že pak už bude vše automaticky krásné a zalité sluncem. S otcovým i s Božím požehnáním přišel Jákob ke svému příbuznému Lábanovi a začal pro něj pracovat. Uzavřeli spolu pracovní dohodu.

Potom řekl Lában Jákobovi: "Což mi budeš sloužit zadarmo jen proto, že jsi můj příbuzný? Pověz mi, jaká má být tvá mzda." Lában měl dvě dcery. Starší se jmenovala Lea, mladší Ráchel. Lea měla mírné oči, Ráchel byla krásné postavy, krásného vzezření. Jákob si Ráchel zamiloval; proto řekl: "Budu ti sloužit sedm let za tvou mladší dceru Ráchel." Lában souhlasil: "Lépe, když ji dám tobě než někomu jinému; zůstaň u mne." Jákob tedy sloužil za Ráchel sedm let; bylo to pro něho jako několik dní, protože ji miloval.

Podali si ruku a bylo ujednáno. Přemýšlel jsem, proč asi Jákob řekl číslo sedm. Je to málo, nebo moc, když je řeč o sňatku? Byl mladý, měl své touhy, ideály a představy, byl plný síly. Zdálo se mu, že by to mohlo být dobré a férové právě takto. Sedm let poctivé práce, pak obdrží krásnou mzdu, založí rodinu a usadí se někde úplně jinde. Hezká představa. Jenže za sedm let měl požehnaný muž zjistit, že se ve svých představách a plánech zásadně zmýlil.

Lában byl totiž právě tak úskočný a lstivý, jako dříve Jákob ve svém rodném domě. Když sedm let uplynulo, řekl Jákob Lábanovi: "Dej mi mou ženu, má lhůta už uplynula. Toužím po ní." Lában shromáždil všechny muže toho místa a uspořádal hody. Večer vzal svou dceru Leu a uvedl ji k Jákobovi, a on k ní vešel. Za služebnici své dceři Leji dal Lában otrokyni Zilpu. Ráno Jákob viděl, že to je Lea. Vyčítal Lábanovi: "Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?"

Vypočítavý Lábán dal důležitou lekci požehnanému Jákobovi. Lábán asi neměl v úmyslu stát se učitelem, sám ani dobrým učitelem nebyl. Byl to daleko spíše had plazivec, který se kroutí, jak se mu to zrovna zdá výhodné. Dohodu s Jákobem sice rukou potvrdil, ale významné informace po celých sedm let držel v tajnosti a smlouvu ohnul tak, jak se mu hodilo.

Jákob od něj dostal drsnou lekci. Naučil se, že kromě chtěné, plánované a dojednané výplaty dostává člověk nádavkem ještě spoustu dalšího. Do klína mu spadla mzda (přesněji řečeno žena), o kterou nestál, kterou si nesjednal a pro kterou by sám od sebe možná ani nepracoval. A až když mu Lábán vyplatil po sedmi letech práce mzdu nechtěnou, teprve pak mohl konečně přijmout mzdu vytouženou.

Lábán odpověděl: "U nás není zvykem, aby se mladší vdávala dříve než prvorozená. Zůstaň u ní po celý svatební týden a dáme ti i tu mladší za službu, kterou si u mne odsloužíš v dalších sedmi letech." Jákob tak učinil a zůstal u Lei po celý týden. Pak mu Lábán dal za ženu svou dceru Ráchel. Za služebnici dal své dceři Ráchel otrokyni Bilhu. I vešel Jákob také k Ráchel a miloval ji více než Leu, a sloužil u něho ještě dalších sedm let.

Projevuje se snad v tomto podivném procesu a v těch nemilých překvapeních Boží požehnání? Místo plánovaných sedmi zůstal u Lábana čtrnáct let a ještě déle. K Ráchel, která jej okouzila, dostal nádavkem Leu, která ho nijak zvlášť neokouzlovala. Lábán svým úskokem zadělal na dlouhá léta konfliktů a potíží, s nimiž se Jákobova rodina bude potýkat ještě v příští generaci a pojednává o tom dalších 20 kapitol knihy Genesis. Ne, Bůh nám nesesílá zákruty a složitosti lidského života, vaříme si je sami a vzájemně servírujeme jeden druhému na talíř. A přece jen Bůh své slovo dodržel: Jákoba neopustil, v zákrutách a podvodech nepřestal při něm bdít a střežil ho na všech jeho cestách. Žehnal jeho úsilí a žehnal také těm, kdo se kolem Jákoba nachomýtl. Požehnání je mocnější než všechny lidské zákruty a úskoky.

3. Ženy, mzda a úcta

A nakonec pár slov o mzdě. Jákobovou mzdou se staly Lea a Ráchel. Cítíte závan reality starověku? Otec těch dívek ve vlastních dětech přestal vidět lidi a uviděl v nich pouhou sumu či obnos k výplatě. Nejspíše by to takto otevřeně neřekl, ale choval se tak a obě jeho dcery tomu velice dobře rozuměly. O dvě kapitoly dále z jejich úst zaznívají přesně tato slova: *Máme vůbec ještě v domě svého otce dědičný podíl? Cožpak pro něho nejsme jako cizí? Vždyť nás prodal a stříbro shrábl.* (Gn 31,14-15) Máme tu tedy hned dvě prodané nevěsty, a to ještě pro Lábana velice výhodně prodané. Jak to, že Jákobovu nabídku neodmítl? Jak to, že neřekl: „moje děti si nemůžeš odpracovat, ani koupit“?

Pravděpodobně Lábán dostal nesmírně lákavou nabídku, kupující nabídl fakt strašně výhodnou sumu, které se nedalo odolat. Jákob se totiž nerozhodoval tak úplně s chladnou hlavou. On si Ráchel zamiloval. On k ní cítil jak ohnivou přitažlivost, tak i velikou uctivost. Byl odhodlán pro svoji budoucí manželku dít nikoli rok, nikoli tři léta, ani pět roků, nýbrž celých sedm let před tím, než si ji vezme za ženu. Byla mu drahá, nesmírně drahá, proto ji také nechtěl získat levně, ani rychle, ani snadno. Lábán možná ani netušil, že by na dcerách mohl tak dobře vydělat. A jakmile uslyšel nabídku, ihned na Jákobův návrh přikývl. A nakonec se mu podařilo stejnou mírou ocenit a prodat ještě i starší Leu. Mezitím Jákob odpracoval dlouhých čtrnáct let, což tehdy byla patrně větší část produktivního života dospělého muže.

Je to vlastně celé hrozivě nefér – mluvit o manželství, o životním partnerovi či partnerce jako o mzdě. Taková neúcta, tak nepřijatelné znehodnocení jedinečného vztahu. Ano, děti a dívky se stávaly komoditou a platidlem v rámci všelijakých dohod, hrátek a smluv mezi muži. Ale už tehdy si někteří lidé uvědomovali, že to není jen tak, že je potřeba alespoň sedm let tvrdě pracovat, aby se trochu vyvážíla či naznačila jedinečná hodnota a důstojnost, která se v druhém člověku ukrývá.

Věřím, že Boží požehnání a mezilidská úcta mají leccos společného. Jákob prokázal pořádnou dávku úcty a Bůh ho nestále provázel a svažoval svým požehnáním. Myslím si, že tam, kde úctu žijeme a vyjadřujeme, tam, kde se vši vážnosti vnímáme druhého člověka v jeho jedinečnosti, zvláštnosti a důstojnosti, všude tam je také půda připravená pro rosu Božího požehnání.

Pane, prosíme, orej naše mysli, obdělávej naše rodinné i další mezilidské vztahy. Dávej své požehnání, dávej nám své lekce a pomoz nám uctivě myslet, cítit, mluvit i konat.